

Perinatalis fertőzések

- Csecsemő- és Gyermekgyógyászati Szakmai Kollégium •
- Infektológiai Szakmai Kollégium •

Definíció és alapvető megállapítások

A perinatalis infekciók a magzati életben és az élet első 28 napján alakulnak ki.

Eredetüket tekintve lehetnek transzplacentalisak, keletkezhetnek a szülés alatt kontamináció révén, és a fertőzés lehet postnatalis.

A három különböző fertőzéstípust más kórokozók okozzák. Ezek megoszlása a következő:

Transzplacentalisan szerzett fertőzések (a gyakoriság sorrendjében)

- Rubeola
- Cytomegalovírus (CMV)
- Varicella zoster vírus (VZV)
- Parvovírus B19
- Coxsackie-vírus
- Toxoplasma gondii
- Listeria monocytogenes
- Treponema pallidum
- Mycobacterium tuberculosis
- Herpes simplex vírus (HSV)
- Humán immunodeficiencia vírus (HIV)

Vajúdás és szülés alatt szerzett fertőzések (a gyakoriság sorrendjében)

- B csoportú Streptococcus (GBS)
- Klebsiella spp
- Escherichia coli
- Listeria monocytogenes
- Haemophilus influenzae
- Neisseria gonorrhoeae
- Mycobacterium tuberculosis
- Chlamydia trachomatis
- Herpes simplex vírus (HSV)
- Enterovírusok (echo, Coxsackie)
- HIV
- Hepatitis B, C

A postnatalis korban szerzett (gyakran nosocomialis) fertőzések (a gyakoriság sorrendjében)

- Coagulase negatív Staphylococcus (*S. epidermidis*)
- Staphylococcus aureus

- Klebsiella spp
- Escherichia coli
- Pseudomonas spp
- Enterococcus spp
- Candida spp
- Serratia marcescens
- Cytomegalovirus (CMV)
- Herpes simplex vírus (HSV)
- RSV

Perinatalis fertőzésekre hajlamosító tényezők: anyai infekció (szisztémás vagy urogenitális, különös figyelmet érdemel a B csoportú Streptococcus-kolonizáció a vaginában!), idő előtti burokrepedés, chorioamnionitis, a burokrepedés és szülés között eltelt hosszabb idő, koraszülöttség, kórházi intenzív ápolás. (Feltételezhető, hogy a megindult koraszülések egy részéért a méhen belüli infekció a felelős, ezért a fenti tünetek fennállása, ill. koraszülés esetén a szülő nő antibiotikus kezelése indokolt.)

Tünettan

Transplacentaris, intrauterin fertőzések

Az irodalomban korábban általánosan elfogadott rövidítés volt a TORCH acronym. Ma a nemzetközi irodalom megkérdőjelezi a TORCH tünetcsoport megjelölés helytállóságát. Ennek okai:

1. A toxoplasma, rubeola, CMV és HSV mellett valamennyi transplacentaris (veleszületett) fertőzés hasonló tünetekben nyilvánulhat meg.
2. A TORCH fertőzésekben sem jellemző minden esetben a teljes tünetegyüttes megjelenése. Újszülöttkorban gyakori az izolált hepatosplenomegalia, vagy központi idegrendszeri tünetek (konvulziók) jelentkezése, de nem ritka, hogy csak a később megjelenő idegrendszeri (halláskárosodás, esetenként szellemi visszamaradottság, hydrocephalia vagy microcephalia), ill. szemtünetek (elsősorban chorioretinitis) utalnak a veleszületett fertőzésre.

A TORCH megjelölés a leggyakoribb intrauterin, transplacentaris fertőzésekre utal!

A transplacentaris infekciók klinikai megjelenési formája függ a fertőzés időpontjától és a kórokozótól. Az első trimeszteri rubeolafertőzés multiplex malformációt okoz, és ritka újszülöttkorban a generalizált infekcióra utaló tünetegyüttes. A CMV és VZV deformításokat okozhat. A terhesség bármely időszakában fellépő CMV-fertőzés esetén 5–10% vezet generalizált fertőzéshez, VZV esetén csak a közvetlen szülés körül. A toxoplasma rendkívül ritkán okoz malformációt, de gyakori az újszülöttkorban a generalizált infekcióra utaló tünetcsoport. A transplacentaris HSV-fertőzésre a microcephalia és keratoconjunctivitis utal, generalizált infekció a sokkal gyakoribb szülés alatti fertőződésre jellemző.

A transplacentaris, generalizált fertőzés leggyakoribb tünetei az alábbiak:

- Intrauterin növekedés elmaradása.
- Hepatosplenomegalia, icterus (direkt bilirubin >20%).
- Haemolyticus anaemia, thrombocytopaenia, petechia.
- Microcephalia, hydrocephalia, intracranialis meszesedés.
- Pneumonitis.
- Myocarditis.
- Szívfejlődési rendellenesség.
- Chorioretinitis, keratoconjunctivitis, katarakta, glaukóma.
- Nem immun hydrops.

A szülés alatt és postnatalisan szerzett infekciók tünetei

Az újszülöttkorban jelentkező fertőzések túlnyomó többsége szepszist okoz. A nemzetközi irodalomban megkülönböztetik a korai szepszist (48 órán belül jelentkeznek) és a késői (48 órán túl jelentkeznek). Ez azért jelentős, mert az előbbi a vajúadás és szülés alatt szerzett (ritkábban transplacentaris) fertőzések és ennek megfelelő kórokozók okozzák, utóbbit túlnyomórészt (de nem kizárólag) a születés után szerzett infekciók.

Az újszülöttkori fertőzések lehetséges tünetei

<p>Általános tünetek</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Láz, hypothermia. ■ Táplálási intolerancia. ■ Letargia. ■ Scleroedema. ■ „Nincs jól, nem tetszik az újszülött”. 	<p>Cardiovascularis tünetek</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Hipotenzió. ■ Cianózis. ■ Sápadság, hideg bőr. ■ Tachycardia, bradycardia. ■ Oliguria.
<p>Gastrointestinalis tünetek</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Haspuffadás. ■ Étvágytalanság. ■ Hányás. ■ Hasmenés. ■ Hepatomegalia. 	<p>Hematológiai tünetek</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Petechia, purpura. ■ Vérzések. ■ Splenomegalia. ■ Sápadt bőr. ■ Icterus.
<p>Légzőszervi tünetek</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Dyspnoe. ■ Tachypnoe. ■ Irregularis légzés. ■ Apnoe. ■ Nyögő légzés (grunting). 	<p>Központi idegrendszeri tünetek</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Irritabilitás. ■ Tremor, görcsök. ■ Hyporeflexia, hipotónia. ■ Feszülő kutacs. ■ Magas, éles síráshang.

Speciális újszülöttkori fertőzések szervi lokalizációval

- Meningitis, szepszis.
- Pneumónia.
- Pyelonephritis.
- Enteritis.
- Osteomyelitis.
- Omphalitis.

Diagnózis

Transplacentaris (congenitalis) fertőzések

A klinikai tünetek esetén anyai és újszülött IgG- és IgM-meghatározás. Az IgG-pozitivitás korábban lezajlott infekciót bizonyít. Anyai IgM-pozitivitás fertőzést valószínűsít. Az újszülött IgM-pozitivitása adja meg a biztos diagnózist. PCR módszerrel a kórokozó jelenléte megállapítható.

- Toxoplasma IgG, IgM és/vagy IgA;
- rubeola IgG és IgM;
- CMV IgG és IgM*;
- HSV IgG és IgM*;
- HIV IgG;
- lueszserológia.
- Parvovírus B 19 specifikus IgM vizsgálata az újszülöttben (esetleg már a magzati vérben); vércsoport-inkompatibilitás nélküli foetalis hydrops, ill. anémia esetén jön elsősorban szóba.

Fertőzés esetén vizsgálandó minta

- CMV gyanúja esetén vér, torok-mosófolyadék és vizelet küldendő, CMV-antigén kimutatására (early Ag, PCR) vagy tenyésztésre (aktív vírusreplikáció igazolása).
- HSV-fertőzésre gyanús vesiculából hólyagbennék küldendő direkt víruskimutatásra és tenyésztésre.
- Anyai tbc gyanúja esetén gyomor-mosófolyadék küldendő saválló baktérium kimutatására.

Szülés alatt és postnatalisan szerzett fertőzések diagnózisa

Szepszis gyanúja esetén

- Hemokultúra levétele az antibiotikus kezelés megkezdése előtt, lehetőleg két különböző helyről. Két (esetleg három) különböző időben vett minta szükséges!
- Bakteriológiai vizsgálat (külső fülből, köldök környékéről és gyomorból. Azonos baktériummal való kolonizáció kimutatása a kórokozó szerepét támaszthatja alá, de nem igazolja!).

* (Megjegyzés: peri- és postnatalis CMV- és HSV-fertőzés esetén az újszülöttben hosszú ideig csak IgM-osztályú specifikus antitestek mutathatók ki. A CMV IgM nem 100% szenzitivitású, HSV-fertőzésben az IgM-antitestek csak későn jelennek meg, veleszületett VZV-fertőzésben IgM-antitestek csak 25%-ban mutathatók ki.)

- Gyomorvádékban leukocyták (Itk >5) és coccusok jelenléte infekciót valószínűsít, de nem igazol.
- Teljes vérkép: leukopenia, leukocytosis (Fvs <8,0 G/l, ill. >18 G/l), fiatal: érett neutrofil magas aránya (fiatal ≥20%).
- csökkenő thrombocytaszám.
- CRP- (procalcitonin-) vizsgálat.
- Vizeletvizsgálat (kémiai, üledékvizsgálat és tenyésztés).
- Liquorvizsgálat: fehérje, cukor (vércukorral együtt), sejtszám, üledék, bakteriológiai vizsgálat (direkt kenet, antigénkimutatás, tenyésztés).

Késői szepszis klinikai gyanúja esetén mindig, korai szepszisben idegrendszeri tünetek vagy pozitív hemokultúra esetén kötelező a liquorvizsgálat.

- Légzésvizsgálat esetén mellkasfelvétel. A pneumóniák radiológiai tünetei a klinikai tünetekhez viszonyítva fáziskésést mutatnak. Az első életnapon a mellkasfelvételt célszerű ismétetni.
- Bőrelváltozás területéről mintavétel vagy kaparék bakteriológiai vizsgálatra, hólyagos elváltozásból bakteriológiai és vírusvizsgálatra (HSV, VZV).

Értékelés

Szepszist igazol: szepszisre gyanús klinikai tünetek mellett steril helyről vett mintában (pl. vér, liquor) kórokozó mutatható ki.

Szepszist valószínűsít: szepszis klinikai gyanúja esetén fenti vizsgálatok közül kettő vagy több kóros eredményt ad.

Szepszis nem zárható ki: szepszis klinikai gyanúja esetén fenti vizsgálatok egyike kóros.

Szepszis kizárható: 1. nincsenek szepszisre utaló klinikai tünetek és nincs fokozott kockázatra utaló tényező (rizikófaktorok); 2. két-három napos antibiotikum terápia mellett a szepszisre utaló tünetek megszűnnek (vagy biztosan más, nem fertőző betegsége igazolható) és a kezelés előtt levett vizsgálatok negatív eredményt adnak.

Nosocomiális infekciók diagnózisa

- Ugyanaz, mint a postnatalis fertőzések esetében.
- Egyes, típusos szervi lokalizációval bíró esetben (pneumónia, meningitis, pyelonephritis, osteomyelitis) célzott laboratóriumi és képalkotó eljárások.
- Kórházi osztályok colonizációjának időszakos felmérése.
- Nosocomialis surveillance.

Terápia

Antibiotikus kezelés

Intrauterin (congenitalis) fertőzések

Toxoplazmózis

Pyrimethamin + sulfadiazin + folinsav hármaskombinációja, havonta váltva spiramycinnel (a trimetoprimkezelés hatástalan!).

- a) Nyilvánvaló klinikai tünetek esetén 6 hónapig a hármaskombináció alkalmazandó, a kezelés összesen 12 hónapig tart.
- b) Súlyos generalizált formában (chorioretinitis, icterus, magas liquorfehérje) célszerű a kezelést az első hónapban prednisolonnal kiegészíteni.
- c) Szubklinikus fertőzésben a bevezető kezelés (hármaskombináció) 6 hétig tart, a kezelés teljes időtartama 12 hónap.
- d) Tünetmentes az újszülött, de az anya terhesség alatti primer toxoplasmosisa igazolt: 6–12 hetes kezelés, amíg a gyermek fertőződése biztosan kizárható.

Cytomegalovirus *infekció*: újszülöttkori korai generalizált fertőzés vagy későbbi pneumonitis esetén, ha aktív vírusreplikáció igazolt, ganciclovir- (2x7,5 mg/kg/nap 10 hétig, majd heti 3x10 mg/kg 3 hónapos korig) kezelés megkísérelhető.

Herpes simplex *infekció*: aciclovirkezelés (3x 10 mg/kg/nap iv. infúzióban). A fertőzés minden fajtáját kezelni kell (generalizált szepszis vagy lokalizált meningoencephalitis vagy pneumonitis, illetve csupán bőrre vagy nyálkahártyákra lokalizált fertőzés). A kezelés ideje 14–21 nap, encephalitisben fenntartó, profilaktikus kezelés is szóba jön.

Perinatalis Varicella zoster vírus (VZV) infekció: jelentős a kockázat, ha az anya varicellája a szülés előtti 5. és szülés utáni 2. nap között jelentkezik. Ilyenkor az újszülött zoster immunoglobulin profilaxisban részesítendő, manifestálódott varicella esetén aciclovirkezelés javasolt.

Terhesség alatti anyai tuberkulózis:

- a) Anya aktív tbc-s, az újszülött tünetmentes: BCG-oltás + isonicidkezelés 3 hónapig.
- b) Anya aktív tbc-s, az újszülöttnél generalizált fertőzésre utaló tünetei vannak, vagy az első hónapban pneumóniája alakul ki: isonicid + rifampicin 6 hónapig. Meningitis esetén + pyrazinamid az első 2 hónapban.

Congenitalis szifilisz: penicillin 10 napig

Szülés alatt és postnatalisan szerzett fertőzések

Szepszis gyanúja esetén azonnal empirikus antibiotikus kezelés indítandó.

Indikációi:

1. Bármely toxicusnak kinéző újszülött.
2. Respiratorikus distressz + 1 rizikófaktor.
3. Koraszülött, aki iv. folyadékpótlásra szorul és/vagy <32. gesztációs hétre született + 1 rizikófaktor
4. Két rizikófaktor, még akkor is, ha tünetmentes.
5. Három napnál tovább tartó neutropenia, még akkor is, ha tünetmentes.

Rizikófaktorok:

- Spontán koraszülés (<37. hét).
- Korai burokrepedés (> 18 óra), mérlegelendő, ha > 12 óra.
- Lázás anya (>37,5 °C).
- Korábbi szülésnél Streptococcus (GBS)-fertőzés.

Választandó antibiotikum

Korai szepszisben: ampicillin + netilmycin.

Késői szepszisben: meticillin + netilmycin.

Kezelés időtartama

- Ha a szepszis nem igazolódott: 2–3 nap.
- Igazolt szepszis: 7–10 nap. Listeria szepszisben (ampicillin + netilmycin) 14 nap. Meningitis: 21 nap, osteomyelitis: 6 hét.
- A kezelés sikertelensége esetén a kimutatott kórokozó antibiotikum-érzékenységének megfelelő antibiotikumra váltás.

Nem indokolnak antibiotikus kezelést: kolonizáció, gépi lélegeztetés, centrális véna behelyezése, thoracocentesis és vércsere.

Immunglobulin-készítmények

Kis súlyú újszülöttek súlyos fertőzésében az IVIG hasznos lehet. Preventív alkalmazásuk hasznosságát az irodalmi adatok túlnyomó többsége kétségbe vonja. Jól kontrollált vizsgálatok szerint az IVIG sem a nosocomialis fertőzések gyakoriságát, sem a mortalitást nem befolyásolja.

Légzéstámogatás

Respirációs kezelés

Apnoe esetén CPAP vagy gépi lélegeztetés szükséges. Súlyos légzészavar és sokk esetén gépi lélegeztetés, az infekció által kiváltott pulmonalis hypertensio esetén magas frekvenciájú oszcillációs lélegeztetés.

Surfactant alkalmazása

A fertőzés csökkenti a tüdő II. típusú pneumocytáinak surfactanttermelését. Kis súlyú és érett, súlyos légzészavart mutató újszülöttek fertőzése esetén surfactantkezelés indokolt.

Keringéstámogatás

Dopamin, dobutamin alkalmazása az infekcióhoz társuló centrális és perifériás keringészavar esetén indokolt.

Prognózis

A generalizált infekciók mortalitása 20%-ra tehető. A gyógyult esetekben a maradandó idegrendszeri károsodások aránya 20–30%. Gyakori a periventricularis leukomalacia és a szenzoros halláscsökkenés. A lokalizált fertőzések prognózisa jó.